

ЯЦКЕВИЧ І.І.-
старший викладач НаУКМА,
радник Почесного Голови ВГОІ
«Інститут реабілітації та соціальних технологій»
з організаційно-правових питань

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ ІНВАЛІДІВ ТА ВЕТЕРАНІВ ЗА ПРОЕКТОМ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ РЕФОРМ

Одним із ключових питань, які розглядаються у проекті Трудового кодексу України (тут і далі – ТК) є питання щодо зайнятості та працевлаштування, оскільки саме це виступає правовим базисом для розвитку в Україні ринку праці, реалізації особою своїх фундаментальних трудових прав, а «держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності <...>» [1]. Від ефективності вирішення проблем зайнятості населення залежить ефективність економічних реформ в державі та зменшення соціального напруження в суспільстві, адже від високого рівня зайнятості через створення нових робочих місць виграють усі. Проблеми зайнятості невіддільно пов'язані із проблемами організації та проведення у суспільстві соціальних реформ. Адже, вони спрямовані на поліпшення життя кожної людини, створення належних умов для реалізації та гарантування права на соціальних захист та інших тісно пов'язаних із ним прав.

У контексті проведення соціальних реформ, особливо важливою залишається проблема зайнятості та працевлаштування найбільш соціально вразливих верств населення, зокрема інвалідів та ветеранів. Як відомо, роботодавці на практиці не завжди охоче реагують на пропозиції працевлаштування цих категорій громадян. Сподіваємося,

що позитивний вплив на таку практику матимуть передбачені статтею 26 Закону України «Про зайнятість населення», який набрав чинності з 1 січня 2013 року, економічні стимули для роботодавців створювати нові робочі місця, забезпечувати належний рівень оплати та працевлаштовувати зокрема інвалідів та ветеранів [2].

Критично важливим є також врегулювання зазначених питань у ТК. Насамперед слід підкреслити, що питання працевлаштування розглядаються у главі 4 книги першої проекту ТК [3], де визначено наступні новели щодо працевлаштування як форми зайнятості інвалідів та ветеранів.

Слід підкреслити, що особи мають право на безоплатне отримання від державної служби зайнятості послуг, а також на отримання послуг з посередництва у працевлаштуванні від суб'єктів підприємницької діяльності.

Для забезпечення права на працю осіб, які потребують соціального захисту, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад бронюють на підприємствах робочі місця для таких категорій осіб, які потребують соціального захисту: неповнолітніх, а також осіб, які закінчили або припинили навчання в загальноосвітніх, професійно-технічних, вищих навчальних закладах чи звільнилися з військової або альтернативної (невійськової) служби (протягом одного року після закінчення чи припинення навчання або служби); вагітних жінок, осіб із сімейними обов'язками, які мають дітей віком до шести років; одиноких матерів і батьків, які мають дітей віком до п'ятнадцяти років або дитину-інваліда чи інваліда з дитинства незалежно від віку; осіб передпенсійного віку відповідно до статті 5 Закону України «Про зайнятість населення»; (в тексті проекту ТК міститься посилання на закон, який втратив чинність. Наразі ст. 14 Закону в чинній редакції передбачено додаткові гарантії особам, яким

до виходу на пенсію залишилось 10 і менше років. З одного боку це положення розширює число осіб, які мають додаткові гарантії на працевлаштування, а з іншого – значно полегшують роботодавцю виконання передбачених законом квот на працевлаштування громадян, які недостатньо конкурентні на ринку праці); осіб, звільнених після відбуття кримінального покарання у виді позбавлення волі.

Квоти робочих місць для осіб, які потребують соціального захисту, для підприємств, установ, організацій визначаються виконавчими органами сільських, селищних, міських рад за погодженням з територіальними органами соціального діалогу та доводяться до роботодавців відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Для працевлаштування інвалідів для роботодавців встановлюється норматив робочих місць, призначених для працевлаштування цієї категорії громадян. Роботодавці можуть самостійно приймати на роботу інвалідів у рахунок нормативу робочих місць. Також передбачається, що норматив робочих місць для інвалідів визначається виконавчими органами сільських, селищних, міських рад за погодженням з територіальними органами соціального діалогу на підставі економічно обґрунтованого розрахунку відповідно до потреб у працевлаштуванні інвалідів у відповідній адміністративно-територіальній одиниці та доводиться до роботодавців.

Змістовний аналіз пропонованих у проекті ТК новел засвідчує, що він не містить реальних механізмів зайнятості та працевлаштування інвалідів та ветеранів. Так званий «квотний принцип» сьогодні практично не діє. Адже, по суті, пропонований до уваги законодавця механізм соціального діалогу залишається

декларативним. Більш логічним видається формування механізмів зайнятості та працевлаштування інвалідів та ветеранів через запровадження соціального діалогу між роботодавцями, органами зайнятості, інвалідами та ветеранами за участю професійних спілок та громадських організацій інвалідів та ветеранів, що відповідає положенням статті 5 Конвенції професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів [4], ратифікованою Україною [4].

Варто також брати до уваги позитивну практику діяльності підприємств громадських організацій інвалідів, існуючі механізми фінансової допомоги на створення нових робочих місць. І основне, на чому хочеться наголосити, – працевлаштування інвалідів та ветеранів не повинно мати формальний характер. Основна мета зайнятості цих категорій осіб полягає саме у їхній професійній реабілітації, соціальній адаптації та особистій самореалізації. Найважливіше дати особам, які недостатньо конкурентні на ринку праці, не рибину, а вудочку, аби їхня суспільна та особиста значимість мала реальний характер.

Подальша оптимізація механізмів зайнятості інвалідів та ветеранів є важливим чинником організації та проведення соціальних реформ, які покликані посилювати їх соціальну захищеність на підвищення ефективності соціальних прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141
2. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 // Голос України від 18.08.2012 / № 153-154.
3. Трудовий кодекс України: Законопроект у редакції від 02.04.2012) // <http://w1.c1.rada.gov.ua>.

4. Про ратифікацію Конвенції професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів №159: Закон України 06.03.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №25. – Ст.17.